

FACTSHEET TRANSGENDERS EN DISCRIMINATIE

Wie zijn transgenders?

Alle mensen krijgen bij hun geboorte een geslacht toegekend: jongen of meisje, man of vrouw. Niet iedereen staat erbij stil dat het niet voor iedereen gewoon is om man of vrouw te zijn. Van sommige mensen komt de genderidentiteit (hoe zij zich voelen) niet overeen met het lichamelijke geslacht. Zo zijn er mensen die lichamelijk als man geboren zijn, maar zich toch vrouw voelen, of die zich zowel man als vrouw voelen, of juist noch man noch vrouw. Evenzo zijn er mensen die lichamelijk als vrouw zijn geboren, maar die zich eerder man voelen, zowel man als vrouw of geen van beiden. Deze groep mensen wordt aangeduid met het paraplubegrip *transgenders*. Tot transgenders behoren ook transseksuelen, dat zijn transgenders die behoefte hebben aan medische aanpassing van hun lichaam zodat het lichaam zoveel mogelijk in overeenstemming is met de eigen genderidentiteit. Als er over transgender personen wordt gesproken, wordt ook wel de aanduiding trans* personen gebruikt.

Transgenders worden vaak in één adem genoemd met homoseksuelen, lesbiennes en biseksuelen. Terwijl seksuele gerichtheid (tot wie je je aangetrokken voelt) toch echt iets anders is dan hoe je je voelt als man en/of vrouw. Transgenders kunnen daarbij net als ieder ander hetero-, homo- of biseksueel zijn.

Het aantal transgenders in Nederland is niet precies bekend. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) schat het aantal transgenders op ruim 48.000 personen (*Keuzenkamp, 2012*).

Naast transgenders zijn er ook mensen met een intersekse-conditie. Intersekse is een paraplueterm voor diverse aangeboren condities, waarbij de ontwikkeling van het geslacht verschilt van wat medici over het algemeen onder 'man' of 'vrouw' verstaan. Bij intersekse is de perceptie van de eigen sekse niet het vraagstuk. Deze mensen voelen zich over het algemeen geen onderdeel van een groep zoals transgenders en wensen niet als aparte categorie te worden gezien, maar als man of als vrouw (*Lisdonk, 2014*).

Bescherming tegen discriminatie

De Nederlandse wetgeving beschermt transgenders tegen discriminatie: ongelijke behandeling alleen vanwege het feit dat zij transgender zijn. De Nederlandse wetgeving heeft geen aparte non-discriminatiegrond voor transgenders of mensen met een intersekse-conditie. Discriminatie van deze twee groepen mensen valt onder de non-discriminatiegrond *seks*. Sinds 1994 is in Nederland de Algemene Wet gelijke behandeling (AWGB) van kracht. De AWGB biedt bescherming aan mensen die gediscrimineerd worden op een groot aantal gronden waaronder de grond *seks*. De wet geldt voor de volgende terreinen:

- Arbeid (bijvoorbeeld bij werving en selectie, arbeidsbemiddeling, ontslag, omgang op de werkvloer);
- Goederen en diensten (bijvoorbeeld bij wonen, gezondheidszorg, onderwijs, financiële dienstverlening, sporten en uitgaan);
- Het vrije beroep (bijvoorbeeld freelancers en zelfstandig ondernemers, zoals makelaars, artsen en architecten);
- Lidmaatschap vakbond of vereniging van beroepsgenoten (personen die belemmerd worden om lid te worden van een vakbond of een vereniging van beroepsgenoten kunnen hierop een beroep doen);

Het strafrecht biedt bescherming tegen bedreiging en geweld. Artikelen 137d tot en met 137e van het Wetboek van Strafrecht benoemen geslacht als grond voor bescherming tegen het aanzetten tot haat of discriminatie.

Op 1 juli 2014 heeft er een wetwijziging plaatsgevonden voor transgenders. Daardoor krijgen Nederlandse transgenders de mogelijkheid om, vanaf de leeftijd van 16 jaar, hun geslacht te wijzigen in het geboorteregister zonder daarvoor eerst medische transitie te hoeven ondergaan. Het gaat om een wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van de Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens.

Op 23 juni 2016 heeft Minister van Binnenlandse Zaken in een brief aan de Tweede Kamer toegezegd om het verbod van discriminatie van transgenders expliciet in de Algemene Wet Gelijke Behandeling op te gaan nemen (*Minister van BZK, 2016*). In de brief geeft de minister tevens aan een expliciet verbod op discriminatie van mensen met een intersekse-conditie aan te overwegen. De brief betreft een toezegging tot een wetwijziging. Het wetsvoorstel moet nog gemaakt worden. Wel heeft het College voor de Rechten van de Mens een studie verricht ter voorbereiding van de wetwijziging (*College voor de Rechten van de Mens, 2016b*). Deze studie vormt de basis van een advies die het College op 20 september 2016 aan de Tweede kamer heeft gestuurd. Het College adviseert een nieuw lid 3 toe te voegen aan artikel 1 van de Algemene Wet Gelijke Behandeling. Daarmee kan worden geëxpliciteerd dat onder onderscheid op grond van geslacht mede onderscheid op grond van genderidentiteit en geslachtskenmerken wordt verstaan.

Op internationaal niveau wordt genderidentiteit niet als een non-discriminatiegrond erkend. Om hieraan iets te doen zijn in 2006 de Yogyakarta Beginselen opgesteld: uitgangspunten voor de toepassing van de internationale wetten voor de mensenrechten met betrekking tot seksuele oriëntatie en genderidentiteit (www.yogyakartaprinciples.org, 2007). De beginselen zijn opgesteld door een groep experts op het gebied van mensenrechten, van verschillende regio's en met verschillende achtergronden, op een conferentie in de Indonesische stad Yogyakarta. Omdat de beginselen geen verdrag zijn, hebben zij ook geen rechtsgeldigheid. Wel worden de beginselen door mensenrechtenorganisaties en activisten ingezet om de situatie van transgenders wereldwijd te verbeteren.

De maatschappelijke acceptatie van transgenders

Nog altijd weten veel mensen niet hoe zij moeten reageren op transgenders en hebben mensen er moeite mee om te accepteren dat iemand niet 'gewoon' man of vrouw is. Een aanzienlijk deel van transgenders komt niet uit voor zijn genderidentiteit. Uit onderzoek van het SCP blijkt dat 29% van de transgenders (bijna) nooit of slechts af en toe volgens de gewenste genderidentiteit leeft, 54% doet dat altijd (*Keuzenkamp, 2012*). Angst voor negatieve consequenties, onzekerheid en schaamte weerhouden transgenders ervan om voor het transgender-zijn uit te komen.

Meeste Nederlanders staan positief of neutraal tegenover transgenderpersonen. Over transgenderpersonen is een op de tien Nederlanders negatief (1% is zeer negatief, 9% is negatief). Iets meer dan de helft (51%) heeft een positieve houding (43% positief, 8% zeer positief) en een vrij grote groep heeft een neutrale houding (39%) (*Kuyper, 2016*). Onderzoek naar hoe mensen denken over transgenders wijst uit dat de meeste mensen transgenders zouden accepteren in hun vriendenkring (*Keuzenkamp & Kuyper, 2013*). Ongeveer 9% geeft aan een vriendschap met een goede vriend(in) te verbreken als die van plan is om een geslachtsaanpassende behandeling te ondergaan. Dit onderzoek maakt ook duidelijk dat veel mensen waarde hechten aan duidelijkheid over iemands sekse: 21% gaat liever niet om met mensen die zich niet duidelijk man of vrouw voelen en 57% wil bij een ontmoeting weten of iemand een man of een vrouw is.

Hoe vaak komt discriminatie van transgenders voor?

Uit een onderzoek van het SCP blijkt dat transgenders vaak te maken krijgen met negatieve reacties vanwege het transgender zijn (*Keuzenkamp, 2012*). 42% van de ondervraagde transgenders had het jaar voorafgaand aan het onderzoek weleens negatieve reacties gekregen, vooral in de openbare ruimte (38 procent van de respondenten). Ruim een kwart maakte melding van afkeurende blikken, 19 procent zei belachelijk gemaakt te zijn of flauwe grappen te hebben ervaren, 12% is uitgescholden en 11% werd buitengesloten. 5% zei te zijn bedreigd en 2% is aangevallen. Ook op het werk en op school kreeg een aanzienlijk deel van de transgenders negatieve reacties vanwege hun transgender zijn. Op het werk gaat het om 20% van de respondenten en op school om 25%.

Op de arbeidsmarkt en de werkvloer hebben transgenders het niet altijd even makkelijk (*Vennix, 2010*). Uit onderzoek blijkt dat vooral transvrouwen (man naar vrouw transseksueel) het moeilijk hebben bij sollicitaties. Transgenders houden op het werk hun genderidentiteit het liefst verborgen, maar wanneer bijvoorbeeld het medische traject start om het geslacht aan te passen is dat niet meer mogelijk. Over het geheel genomen worden geslachtsaanpassingen door de meeste collega's geaccepteerd. Desondanks worden transgenders veel vaker dan anderen geconfronteerd met hinderlijk gedrag van collega's.

Transgenders kunnen hun ervaringen met discriminatie melden bij een antidiscriminatievoorziening (ADV). Ook kan er een verzoek om een oordeel worden ingediend bij het College voor de Rechten van de Mens. De antidiscriminatievoorzieningen registreerden 28 meldingen van discriminatie-ervaringen door transgenders in het jaar 2015 op een totaal van 4.561 (*Dinsbach et al, 2016*). In 2015 behandelde het College voor de Rechten van de Mens geen zaken die betrekking hadden op de ongelijke behandeling van transgenders (*College voor de Rechten van de Mens, 2016a*). In 2016 werd er tot nu toe één oordeel door het College geveld die betrekking had op de ongelijke behandeling van een transgender. De politie registreerde in 2015 22 incidenten waarbij discriminatie vanwege transgender een rol speelde (*Van Bon & Mink, 2016*). De politie registreerde in 2015 in totaal 5.506 discriminatie-incidenten.

Uit het onderzoek van het SCP komt ook naar voren dat de overgrote meerderheid (87%) van de transgenders geen klacht indient of aangifte doet over hun negatieve ervaring (*Keuzenkamp, 2012*). Ook degenen die een ernstig incident meemaakten (zoals bedreiging, seksuele intimidatie of fysiek geweld) deden geen melding of aangifte. Van hen stapte 6% naar de politie en 6% wendde zich tot een antidiscriminatievoorziening. De cijfers van meldingen en aangiften geven dus geen goed beeld van de omvang van het probleem.

In 2015 heeft het Transgender Netwerk Nederland onderzoek verricht naar de veiligheid van transgenderpersonen in de openbare ruimte (*Van Oosterhout & Alink, 2015*). Via een vragenlijst op de website van TNN konden transgenderpersonen hun ervaringen met het zich (on-)veilig voelen in de openbare ruimte laten registreren. De vragenlijst werd ingevuld door 351 respondenten. Een derde van de respondenten maakte op zijn minst maandelijks een belediging mee. 43% heeft in de afgelopen 12 maanden ten minste één evident gewelddadig incident meegemaakt. Meer dan de helft van de respondenten (54%) heeft een van beide of allebei meegemaakt. In het algemeen geldt hoe merkbaarder het is dat iemand een transgender persoon is, hoe meer geweld hij of zij ondervindt. Dit onderzoek geeft tevens aan dat de gevolgen van dit geweld zijn groot. Mensen passen hun gedrag aan: zij stoppen met sporten, vermijden winkels of andere mensen als gevolg van een geweldsincident. Ook geeft een kwart van de respondenten aan professionele hulpverlening te krijgen vanwege geweld en belediging. Maar weinig mensen melden geweld. Hierdoor blijft veel onzichtbaar voor officiële instanties.

Wat kan je doen als je als transgender wordt gediscrimineerd?

Uitgescholden worden op straat? Afgewezen voor een baan omdat je een transgender bent? Collega's op je werk die nare dingen tegen je zeggen vanwege je transgender zijn? De kans is groot dat het om een verboden onderscheid gaat. Kom in actie!

Meld het bij RADAR. We kijken samen wat we kunnen doen om je situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld een gesprek met je werkgever. Of een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Misschien kan het Transgender Netwerk Nederland iets voor jou betekenen. Ook als je geen stappen wilt ondernemen is het belangrijk om je ervaring te melden. Dankzij je melding kunnen wij ongelijke behandeling in kaart brengen, voorkomen en bestrijden.

EEN KLACHT OVER DISCRIMINATIE MELDEN OF ADVIES VRAGEN?

RADAR is op verschillende manieren te bereiken:

Telefonisch: Via het landelijke telefoonnummer 0900- 2354 354 (10 ct/pm)

Website: Via de website www.radar.nl, middels de knop 'discriminatie melden'

Email: Stuur een email naar info@radar.nl

App: Download de gratis 'Meld Discriminatie Nu' app. Verkrijgbaar in Play Store en iOS

Afspraak: Maak een afspraak op een van onze kantoren in: Tilburg (013-8200212), Den Bosch (073-7440118) of Rotterdam (010-4113911)

Schriftelijk: Postbus 1812, 3000 BV Rotterdam

Zie de website www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente.

Zie voor meer informatie:

- Het Transgender Netwerk (TNN) is een netwerk van belangenorganisaties voor transgenders. Op de website is veel informatie te vinden over onder andere definities, wetgeving, zorg, andere organisaties et cetera. [Website](#).
- Patiëntenorganisatie [Transvisie](#) kan benaderd worden met vragen over genderidentiteit, zowel door transgenders als door hun omgeving. Transvisie organiseert onder andere zelfhulpgroepen, lotgenotencontact en voorlichtingen.
- Bij de politie kun je aangifte doen van discriminatie. De politie heeft een speciale web pagina over discriminatie. [Website](#). Roze in blauw is het netwerk binnen de Nederlandse politie dat de belangen van homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. [Website](#).

Bronvermelding

Bon, S. van & Mink, I. (2016). *Discriminatie-cijfers in 2015. Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland*. Rotterdam : Art.1. [Hele document](#)

College voor de Rechten van de Mens (2016a). *Monitor Discriminatiezaken 2015*. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens. [Hele document](#).

College voor de Rechten van de Mens (2016b). *Wetswijziging Awgb : Achtergrondrapport*. Utrecht : College voor de Rechten van de Mens. [Hele document](#).

Dinsbach, W., Silversmith, J., Schaap, E., Janss, F. & Mink, I. (2016). *Kerncijfers 2015 : Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen*. S.L. : Landelijke Vereniging tegen Discriminatie. [Hele document](#)

Keuzenkamp, S. (2012). *Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP). [Hele document](#).

Keuzenkamp, S. & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP). [Hele document](#).

Kuyper, L. (2016). *LHBT-monitor 2016 : Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). [Hele document](#).

Lisdonk, J. van (2014). *Leven met intersekse/dsd : Een verkennend onderzoek naar de leefsituatie van personen met intersekse/dsd*. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP). [Hele document](#).

Minister van BZK (2016). *Verkenning expliciteren verbod van discriminatie op grond van genderidentiteit en genderexpressie*. Brief aan de Tweede kamer, 23 Juni 2016. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. [Hele document](#).

Oosterhout, E. van & Alink, E. (2015). *Veilig, zolang men het niet merkt : Een onderzoek naar de veiligheid van transgender personen in de openbare ruimte in Nederland*. Amsterdam : Transgender Netwerk Nederland. Hele document.

Vennix, P. (2010). *Transgenders op het werk : Een onderzoek naar de arbeidssituatie van transgenders in Nederland en Vlaanderen*. Utrecht : Rutgers Nisso Groep. [Hele document](#).

www.yogyakartaprinciples.org (2007). *Yogyakarta Principles. Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity*. [Engelstalige officiële versie](#). [Nederlandstalige versie](#).

RADAR

November 2016 (eerdere versie: november 2014)